O‘ZBEKISTONDA KIMYO SANOATINI RIVOJLANISH BOSQICHLARI.

Husanova Mohinur Ulug‘bek qizi
Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti doktoranti
O‘zbekiston Respublikasi. Navoiy shahri.
E-mail: mangunurhusanova@gmail.com
Karimov Maxmud Muratovich
Toshkent Davlat texnika universiteti k.f.d., Olmaliq filiali professori
O‘zbekiston Respublikasi. Toshkent viloyati, Olmaliq shahri.
Elektron pochta: kmm142216.@mail.ru
Muxiddinov Baxodir Faxriddinovich
Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti professori. k.f.d
O‘zbekiston Respublikasi. Navoiy shahri.
E-mail: muhiddinov.b@mail.ru
Jurayev Ilhom Ikromovich
Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti dotsenti. k.f.d
O‘zbekiston Respublikasi. Navoiy shahri.
Elektron pochta: kimyo8585.@mail.ru

Annotatsiya.“O‘ZKIMYOSANOAT” konserni tarkibiga kiruvchi korxonalarning shakllanish bosqichlari, tashkil topishi va rivojlanish istiqbollari bashorat qilingan. Asosiy mahsulotlar ishlab chiqarish bo'yicha yetakchi korxonalarning ishlab chiqarish quvvatlari, shuningdek, kimyoviy reagentlar ishlab chiqarish turlari va miqdorini kengaytirish bo'yicha kelgusi yillarga mo'ljallangan rejalar ko'rsatilgan. “O‘ZKIMYOSANOAT” konserni tizimidagi yetakchi korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi tahlil qilinib, keyingi yillarda eksport imkoniyatlari ko‘rsatildi. Qayd etilishicha, 2025-yilda kimyo sanoati mahsulotlari hajmi 18,5 trln. so‘m bo‘lib, 2024 yilga nisbatan o‘sish 112,0 foizni tashkil etadi. Jami 1605,7 ming tonna mineral o‘g‘it ishlab chiqariladi. 2025-yilda investisiya dasturidan kelib chiqib, 17 ta loyiha doirasida 417,5 million dollarlik investitsiyalar, xususan, 357,1 million dollar to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar o‘zlashtirilib, umumiy qiymati 280,0 million dollarlik 3 ta loyiha ishga tushiriladi. Bayer AG, Procter & Gamble, Henkel, Colgate-Palmolive, Amway kabi yetakchi xorijiy kompaniyalar bilan o‘zaro hamkorlik qilish imkoniyatlari muhokama qilindi.

Kalit so'zlar: kimyo sanoati, mineral o'g'itlar, soda, polietilen, polipropilen, kon-metallurgiya majmuasi.

Аннотация. Представлены этапы образования, встонавления и перспективы развития предприятий входящихся в концерн “УЗКИМЁСАНОАТ”. Указаны

ISSN 3030-3907

производственные мощности ведущих предприятий по выпуску основной продукции, а также планы на ближайшие годы по расширению спектра и количества производства химических реагентов. Проанализированы объемы производства продукции ведущими предприятиями концерна “УЗКИМЁСАНОАТ” и показаны экспортные возможности за последние годы. Отмечено, что в 2025 году объем товаров химической промышленности планируется на уровне 18,5 трлн. сумов, рост по отношению с 2024 годом составит 112,0%. Всего будет произведено 1605,7 тыс. тонн минеральных удобрений. В 2025 году на основе инвестиционной программы в рамках 17 проектов будет освоено 417,5 млн. долларов инвестиций, в частности, 357,1 млн. долларов прямых иностранных инвестиций и кредитов, запущены 3 проекта общей стоимостью 280,0 млн. долларов. Обсуждены области взаимных возможностей кооперации с ведущими зарубежными компаниями Bayer AG, Procter & Gamble, Henkel, Colgate-Palmolive, Amway.

Ключевые слова: химическая промышленность, минеральные удобрения, кальцинированная сода, полиэтилен, полипропилен, горно-металлургический комплекс.

Abstract. The stages of formation, establishment, and development prospects of enterprises that are part of the “UZKIMYOSANOAT” concern are presented. The production capacities of the leading enterprises for releasing main products are indicated, as well as plans for the coming years to expand the range and volume of chemical reagent production. The production volumes of goods by the leading enterprises of the “UZKIMYOSANOAT” concern are analyzed, and export opportunities over recent years are highlighted. In 2025, the volume of chemical industry products is planned to reach 18.5 trillion UZS, representing a 112.0% growth compared to 2024. A total of 1,605.7 thousand tons of mineral fertilizers will be produced. In 2025, based on the investment program, 17 projects will attract $417.5 million in investments, including $357.1 million in direct foreign investments and loans. Three projects worth a total of $280.0 million will be launched. Areas of cooperation opportunities with leading international companies such as Bayer AG, Procter & Gamble, Henkel, Colgate-Palmolive, and Amway have been discussed.

Keywords: chemical industry, mineral fertilizers, soda ash, polyethylene, polypropylene, mining and metallurgical complex.

Kirish

Har qanday davlatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat ishlab chiqarishining, jumladan, kimyo sanoatining o‘rni juda katta. Kimyo sanoati zamonaviy

ISSN 3030-3907

sanoatning "katalizatori" dir; har qanday ishlab chiqarish kimyoviy jarayonlarga asoslangan bo'lib, ularsiz iqtisodiyotning keyingi rivojlanishi bo'lmaydi. O‘zbekiston Respublikasi hukumati kimyo sanoatini rivojlantirish bo‘yicha respublikada mavjud kimyo ishlab chiqarish korxonalarini modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish hajmi va turlarini ko‘paytirish, kimyo sanoati korxonalarining ustav kapitalidagi mamlakat ulushini qisqartirish, sanoatga to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarni jalb etish va tadbirkorlik subyektlari va korxonalar o‘rtasida mahsulotlarni qayta ishlashni chuqurlashtirish yo‘li bilan boshqa chora-tadbirlarni amalga oshirishga qaratilgan qator islohotlarni amalga oshirmoqda. sub'ektlar, importni qisqartirish, mahsulotlarni xorijiy davlatlarga eksport qilish hajmini oshirish va boshqalar [1].

O‘zbekistonning barcha kimyo korxonalarini birlashtirgan “O‘ZKIMYOSANOAT” konserni nafaqat eksportni diversifikatsiya qilish va respublikaning makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarini mustahkamlash, balki boshqa tarmoqlarni ham zarur mahsulotlar bilan ta’minlash, fuqarolarning hayotiy ehtiyojlarini qondirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Qishloq xo‘jaligi (mineral o‘g‘itlar, defoliantlar, o‘simliklarni kimyoviy himoya qilish vositalari), mebel sanoati (formaldegid, karbamid, KFZ smolalari), tog‘-kon kompleksi (natriy siyanidi, poliakrilamidlar, tiokarbamid va elektron kislotali va elektron kislotali suvdagi eritmalar), “O‘ZKIMYOSANOAT” konserni mahsulotlari iste’molchilari hisoblanadi. (epoksi qatronlar), neft va gaz sanoati (uniflok, K-9 preparati, burg'ulash reaktivi), qurilish sanoati (soda kuli, natriy nitrat), oziq-ovqat sanoati (sirka kislotasi, soda va osh tuzi) va boshqalar. Kimyo sanoati O‘zbekiston iqtisodiyotining asosiy tarmoqlaridan biri bo‘lib, mineral o‘g‘itlar ishlab chiqaruvchi korxonalarni tashkil etish orqali qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini intensivlashtirish ehtiyojlaridan kelib chiqib shakllangan.

“O‘ZKIMYOSANOAT” konserni tarixi 1932-yilda Sho‘rsuy oltingugurt konining ishga tushirilishi bilan boshlanadi.1940-yilda kimyo sanoatining yirik korxonasi Chirchiq elektrokimyo zavodi, hozirgi “Maksam-Chirchiq” OAJ mahsulot ishlab chiqara boshladi. 1962-yilda Farg‘ona azotli o‘g‘itlar zavodi, hozirgi “Farg‘onaazot” aksiyadorlik jamiyati ishga tushirildi. 1964 yilda Navoiy kimyo zavodi, hozirgi “Navoiyazot” aksiyadorlik jamiyati mahsulot ishlab chiqara boshladi. 1969 yilda Olmaliq kimyo zavodi, hozirgi "Ammofos" OAJ ishga tushdi va hokazo. Biroq O‘zbekiston kimyo sanoatida qator muammolar mavjud edi. Jumladan, korxonalarning eskirgan moddiy-texnik bazasi, asbob-uskunalari 60 foizgacha eskirgan, energiya sarfi jahon o‘rtacha ko‘rsatkichidan ikki-uch baravar yuqori edi.

ISSN 3030-3907

Hozirgi kunda Chirchiq “Maksam-Chirchiq”, “Navoiyazot” va “Farg‘onaazot” aksiyadorlik jamiyatlarida azotli o‘g‘itlar: ammiakli selitra, karbamid va ammoniy sulfat ishlab chiqarilmoqda. Ochiq aksiyadorlik jamiyatlari: Olmaliq “Ammofos”, “Samarqandkimyo” va “Qo‘qon superfosfat zavodi” tarkibida fosforli o‘g‘itlar, ammofos, suprefos, oddiy ammiaklangan superfosfat, ammoniy sulfofosfat va nitrokalsiy fosfat ishlab chiqariladi. Ularni xomashyo bilan Qizilqum fosforit zavodi ta’minlamoqda. SP-AO Elektroximzavod o'simliklarni kimyoviy himoya qilish vositalarini ishlab chiqaradi.

Bugungi kunda “O‘ZKIMYOSANOAT” konserni tizimida 44 ta korxona va tashkilot faoliyat ko‘rsatmoqda, shu jumladan, ustav kapitalida “O‘ZKIMYOSANOAT” konsernining ulushi bo‘lgan 30 ta korxona va tashkilot, 14 ta korxona va tashkilot unga qo‘shilgan (birlashgan) faoliyat ko‘rsatmoqda. “O‘ZKIMYOSANOAT” konserni korxonalarida bugungi kunda 180 turdan ortiq kimyo mahsulotlari ishlab chiqarilmoqda.

2018-yilda Toshkent viloyatining “Angren” maxsus industrial zonasida Xitoyning “Poly Technologies” kompaniyasi bilan hamkorlikda “Konveyer lentalari, qishloq xo‘jaligi va avtomobil shinalari ishlab chiqarishni tashkil etish” loyihasi amalga oshirilgach, O‘zbekistonda ilk bor avtomobil shinalari, qishloq xo‘jaligi shinalari va konveyer tasmalari ishlab chiqarila boshlandi. Bugungi kunda “Birinchi Rezinotexnika Zavodi” MChJ Markaziy Osiyoda shinalar ishlab chiqaruvchi yagona korxona hisoblanadi. Korxonaning ishlab chiqarish quvvati 3 million dona avtomobil shinalari, 200 ming dona qishloq xo‘jalik shinalari va 100 ming metr pog‘onali konveyer tasmasini tashkil etadi..

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 10-oktabrdagi “Kimyo va gaz-kimyo tarmog‘ini strategik rivojlantirishning maqsadli dasturini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-388-son qarori bilan “Navoiy kimyo texnoparki”, “Farg‘ona kimyo texnoparki” va “Cheroqoqalpoq” texnologik klasterlarini tashkil etish belgilandi. doirasida 2022-2027 yillarda jami 44 ta investitsiya loyihasi ishga tushiriladi. Buning natijasida 4 mingga yaqin yangi ish o‘rni yaratiladi va yuqori qo‘shimcha qiymatga ega bo‘lgan turli kimyo mahsulotlari ishlab chiqarish ta’minlanadi, shuningdek, 9,9 milliard dollar miqdorida to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar va xorijiy kreditlar jalb etiladi. Yangi texnoparklarda metanol, polietilentereftalat (PET), monoetilen glikol (MEG), PVX, soda va boshqa turdagi mahsulotlar ishlab chiqarishni yo‘lga qo‘yish rejalashtirilgan.

“Uz-Kor Gas Chemical” MChJ qo‘shma korxonasi O‘zbekiston Respublikasining Ustyurt viloyatidagi tabiiy gazni chuqur qayta ishlash texnologiyalari asosida Markaziy Osiyodagi eng yirik, yetakchi polimer mahsulotlari ishlab chiqaruvchilardan biri hisoblanadi [2]. Majmua Germaniya,

ISSN 3030-3907

Fransiya, Yaponiya, AQSH, Shvetsiya, Niderlandiya, Janubiy Koreya kompaniyalarining texnologik liniyalari va uskunalari bilan to‘liq jihozlangan. Ta’kidlash joizki, “Uz-Kor Gas Chemical” MChJda ishlab chiqarish jarayonida hosil bo‘lgan karbonat angidrid gazi hali ham qayta ishlanmasdan atmosferaga chiqarilmoqda. Xususan, rejaning amalga oshirilishi natijasida texnologik jarayonlardagi karbonat angidrid miqdori 38 foizga yetkaziladi, bu esa texnologik jarayonlarni takomillashtirish, asosiy jihozlarning barqaror ishlashi va natijada xomashyo sarfini kamaytirish imkonini beradi. Ushbu rejalarning ishga tushirilishi korxona quvvatini oshirish, ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning sifat ko‘rsatkichlarini yaxshilash hisobiga uning narxini pasaytirish, eng muhimi, avvallari atmosferaga chiqarilgan 20,6 ming kub metr karbonat angidrid gazini qayta ishlash va chiqindi gazlarga aylantirish imkonini beradi.

O‘zbekiston Respublikasi hududi yer usti va yer osti mineral xom ashyolarga juda boy bo‘lib, ulardan turli qurilish materiallari ishlab chiqarishda foydalaniladi. Ular orasida tsement ishlab chiqarishda foydalaniladigan karbonat va mergel jinslarining konlari, ohak-belit biriktiruvchi moddalar, qurilish eritmalari va qurilish gipslari ishlab chiqarishda foydalaniladigan minerallar konlari topildi. Respublika hududida 142 ta mineral xomashyo konlari mavjud bo'lib, ulardan 12 turdagi qurilish materiallari ishlab chiqariladi. Ulardan 33 tasi g‘isht, 9 tasi gips va 13 tasi sement uchun konlari topilgan [3].

Shisha o'zining noyob sifatlari: shaffofligi, qattiqligi, faol kimyoviy reagentlarga kimyoviy chidamliligi va ishlab chiqarishning nisbatan arzonligi tufayli kundalik hayotda, qurilishda va transportda eng ko'p ishlatiladigan materialdir. “To‘rtko‘l shisha idishlari” mas’uliyati cheklangan jamiyati respublikamizning shisha mahsulotlariga bo‘lgan talabini qondirish maqsadida qurilgan [3]. Korxonada asosan mahalliy xomashyo – Qo‘ng‘irot soda zavodining kvars qumi, ohaktosh va soda kulidan foydalanib, yiliga 22 ming tonna shisha mahsulot ishlab chiqarilib, respublikamizning xalq xo‘jaligida foydalaniladigan shisha buyumlarga bo‘lgan ehtiyojini qondirib, mahsulotlarini xorijiy davlatlarga eksport qilmoqda. Natijada “To‘rtko‘l shisha idishlari” mas’uliyati cheklangan jamiyati O‘zbekiston Respublikasi Savdo-sanoat palatasi tomonidan 2021-yilda “Yilning eng yaxshi eksportchisi” mukofoti bilan taqdirlandi.Ayni paytda zavod yuqori unumdorlikdagi Yevropa uskunalari bilan jihozlangan zamonaviy korxona bo‘lib, keng infratuzilmaga ega. Zavodning asosiy yo‘nalishi murakkab konfiguratsiya va dizayndagi yuqori sifatli rangli shisha idishlar ishlab chiqarishga qaratilgan. Korxonada bir necha turdagi mahsulotlar, birinchi navbatda, shisha butilkalar ishlab chiqariladi. Korxona o‘z oldiga ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, eksport hajmini oshirish kabi vazifalarni qo‘ygan.

ISSN 3030-3907

Natriy sulfat kimyoviy mahsulot bo'lib, uning talabi barqaror o'sib bormoqda. Natriy sulfatning asosiy iste'molchilari kimyo, to'qimachilik, charm, sellyuloza-qog'oz va shisha sanoatidir. Bundan tashqari, natriy sulfid, natriy silikat, sintetik yuvish vositalarini ishlab chiqarishda, rangli va qora metallurgiyada keng qo'llaniladi. Respublika korxonalarining yuvish vositalari, shisha buyumlar, to‘qimachilik materiallari ishlab chiqarishga bo‘lgan ehtiyojini qondirish maqsadida Qo‘ng‘irot tumanida “USTUIRT NATRİY SULFAT” mas’uliyati cheklangan jamiyati faoliyat ko‘rsatmoqda. Mazkur korxona mahalliy xomashyo bazasiga ega bo‘lgan mirabilit mineralini qayta ishlash orqali respublika korxonalariga natriy sulfat mahsuloti yetkazib bermoqda. Yillik quvvati 200 ming tonna [3]. Bu korxona o‘z mahsulotlarini qator xorijiy davlatlarga eksport qiladi.
O‘zbekiston kimyo sanoatida 2017-2022-yillarda ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi 9,9 trillion so‘mdan 33,4 trillion so‘mga, mineral o‘g‘itlar ishlab chiqarish hajmi esa 1149,9 ming tonnadan 1484 ming tonnaga o‘sdi. 6 yil ichida eksport hajmi 513,2 million dollarga oshdi. Import qilinadigan mahsulotlarni qisqartirish maqsadida mahalliy ishlab chiqarish hajmi 167 milliard so‘mdan 2,6 trillion so‘mga ko‘tarildi. Investitsiyalar 63,3 foizga oshib, 458,3 million dollarni tashkil etdi. Kimyo sanoatining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 1,3 foizdan 1,5 foizga, sanoatning rentabelligi esa -1,2 foizdan +20,8 foizga oshdi. Kimyo sanoatida bandlik darajasi 2017-yildagi 49 ming kishidan 2022-yilda 51,2 ming kishiga, ishchilarning o‘rtacha ish haqi esa 1,5 million so‘mdan 4,6 million so‘mga ko‘tarildi [4].

Kimyo sanoati korxonalari tomonidan 2022-yilning yanvar-noyabr oylarida 14,4 trln. so‘mlik mahsulot ishlab chiqarildi (o‘sish sur’ati – 108,1 foiz). Jumladan, 1424,4 ming tonna mineral o‘g‘itlar sof shaklda (o‘sish 102,5 foiz), shu jumladan, 1097,5 ming tonna azotli o‘g‘it (o‘sish 101,0 foiz), 149,7 ming tonna fosforli o‘g‘it (o‘sish 101,0 foizga) 18,7 ming tonna mineral o‘g‘it ishlab chiqarildi. o'g'itlar (100% o'sish). Sanoat tomonidan (Tojikiston, Turkmaniston, Rossiya, Yaponiya, Turkiya, Xitoy, Afg‘oniston va Tailandga) 461,2 million dollarlik (rejaga nisbatan 130 foiz, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 1,4 barobar ko‘p) kimyo mahsulotlari eksport qilindi [4].

Kimyo sanoatining barcha yo‘nalishlarini uzoq muddatli izchil rivojlantirish uchun mustahkam zamin yaratilayotgani ilg‘or xorijiy tajribani hisobga olgan holda sohani o‘zgartirishni jadallashtirish zaruratini tug‘dirmoqda. Bayer AG, Procter & Gamble, Henkel, Colgate-Palmolive, Amway kabi maishiy kimyo mahsulotlarining taniqli ishlab chiqaruvchilari ularni O‘zbekistonga jalb etish nuqtai nazaridan alohida e’tiborga loyiqdir, ular bilan shaxsiy gigiena vositalari, maishiy kimyo (kosmetika, shampunlar, dush uchun gellar va deodorantlar),

ISSN 3030-3907

shuningdek, ularning kir yuvish kukunlari va deodorantlarini boshqa mamlakatlarga eksport qilishni yo‘lga qo‘yish mumkin.

2022-yilda investitsiya dasturi doirasida 20 ta investitsiya loyihasi doirasida 170,9 million dollarlik investitsiyalar o‘zlashtirildi, shu jumladan: “Samarqandkimyo” AJ korxonasida kompleks mineral o‘g‘itlar ishlab chiqarishni tashkil etish loyihasi doirasida 60,0 million dollar, “Navro‘z-o‘miryo‘l-o‘tkazgichlar ishlab chiqarishni tashkil etish” loyihasi doirasida 35,0 million dollar; “Navoiyazot” AJda quruq moviy tuzlar ishlab chiqarish” loyihasi doirasida 37,3 million dollar va korxonalarning o‘z mablag‘lari hisobidan 39,0 million dollar [4]. 2022-yil 3-fevralda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Toshkent viloyatida Chirchiq kimyo-sanoat texnoparkini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-116-son qarori qabul qilindi. O‘zbekiston Respublikasi va Tatariston Respublikasining Chirchiq kimyo-sanoat texnoparkini tashkil etish bo‘yicha qo‘shma loyihasi 2021-yilning mart oyida boshlangan. Hozirda texnoparkda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar hisobidan umumiy qiymati 50 million AQSh dollaridan ortiq bo‘lgan 16 loyiha amalga oshirilmoqda. Mazkur loyihalarning amalga oshirilishi tufayli import o‘rnini bosuvchi, yuqori qo‘shimcha qiymatga ega 30 dan ortiq yangi mahsulot ishlab chiqarish o‘zlashtirildi, 800 ta yangi ish o‘rni yaratildi. Ko‘pikli polipropilen va undan tayyorlangan buyumlar, termoplastik elastomerlar va undan tayyorlangan buyumlar, shisha tolali polimer mahsulotlari, dizel dvigatellari uchun yoqilg‘i yoqish katalizatorlari, zavodlar uchun bioo‘g‘itlar, mebel sanoati uchun SPL panellari, ofis anjomlari, elektr transport vositalarini zaryadlash shoxobchalari, kosmetika va maishiy kimyo vositalari kabi mahsulotlar ishlab chiqarish yo‘lga qo‘yiladi.

2025 yilda kimyo sanoati mahsulotlari hajmi 18,5 trln. so'mni (o‘sish - 112,0%) tashkil etdi. Jami 1605,7 ming tonna sof mineral o‘g‘itlar (o‘sish 109,4%) ishlab chiqariladi, shundan: azotli o‘g‘itlar — 1217,6 ming tonna (o‘sish 109,3%), fosforli o‘g‘itlar — 160,1 ming tonna (o‘sish 1%), 102 ming tonna potash va 102 ming tonna. tonnani tashkil etadi. (o‘sish – 117,7 foiz).

2023-yilda investisiya dasturidan kelib chiqib, 17 ta loyiha doirasida 417,5 million dollarlik investitsiyalar, xususan, 357,1 million dollarlik to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar, umumiy qiymati 280,0 million dollarlik 3 ta loyihani ishga tushirish va 570 ta yangi ish o‘rni yaratish ko‘zda tutilgan.

Shu bilan birga, “Samarqandkimyo” AJ qoshida mineral o‘g‘itlar ishlab chiqarish majmuasini tashkil etish” loyihasining ishga tushirilishi tufayli yiliga 600 ming tonna mineral o‘g‘it ishlab chiqarish rejalashtirilgan [4]. “Navoiyazot” AJda quruq sianogen tuzlarini ishlab chiqarish” loyihasini amalga oshirish natijasida yiliga 40 ming tonna sianogen tuz ishlab chiqariladi. “Navoiyazot” AJ negizida

ISSN 3030-3907

texnik gaz (CO2) ishlab chiqarish” loyihasining amalga oshirilishi yiliga 20 ming tonna texnik gaz ishlab chiqarishga xizmat qiladi. 2023-yilda respublika kimyo sanoati korxonalari tomonidan 492,9 million dollarlik (o‘sish 104,2 foizga) mahsulot, jumladan, 390,6 million dollarlik mineral o‘g‘itlar eksporti rejalashtirilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 10-oktabrdagi “Kimyo va gaz-kimyo sanoatini strategik rivojlantirishning manzilli dasturini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-388-son qaroriga muvofiq “Farg‘onazot” aksiyadorlik jamiyati va “Dehqonobod kaliy zavodi” aksiyadorlik jamiyati aksiyalarini sotish, “O‘zkimyosanoat” aksiyadorlik jamiyati ulushini xususiylashtirish bo‘yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish belgilangan. Kompleks MChJ va “Birinchi kauchuk zavodi” MChJ ustav kapitalidagi ulushini (100,0%) sotish. Sanoat korxonalarini xususiylashtirish va kimyo sanoatida transformatsiya jarayonlarini davom ettirish mexanizmi ham belgilandi [4].

Keyin 2016-2020-yillarda O‘zbekistonning kimyo mahsulotlari turlari bo‘yicha eksport salohiyatini ko‘rib chiqamiz. Ammiakli selitra 2020-yilda O‘zbekiston kimyo mahsulotlari eksportida umumiy eksport qiymati bo‘yicha birinchi o‘rinni egalladi.

Shuningdek, 2020-yilda Qozog‘iston, Tojikiston va Ukraina kabi mamlakatlarda “O‘zkimeimpex” savdo uylari ochildi, bu esa ushbu hududlarda savdo marjasini oshirish, shuningdek, ilgari ushbu mamlakatlarga eksport qilinmagan mahsulotlarni eksport qilishni boshlash imkonini berdi. Ukrainada savdo uyining tashkil etilishi Sharqiy Yevropa mamlakatlariga eksport geografiyasining kengayishiga yordam berdi.

Shunday qilib, oxirgi paytlarda O‘zbekiston Respublikasida kimyo sanoati mahsulotlari ishlab chiqarish sezilarli darajada oshganini qayd etish mumkin. So‘nggi yillarda sohada yaratilgan poydevor yaqin yillarda kimyo sanoati salohiyatining barqaror o‘sish dinamikasini ta’minlashga qodir. Shu bilan birga, kimyo sanoatining barcha yo‘nalishlarini uzoq muddatli izchil rivojlantirish uchun mustahkam poydevor yaratilayotgani eng ilg‘or xorijiy tajribani hisobga olgan holda sohani o‘zgartirishni jadallashtirish zaruratini keltirib chiqarmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.Muxamedov D.D., Shipkova O.T. O‘zbekiston Respublikasi kimyo sanoati: sanoat rivojlanishidagi asosiy to‘siqlar. // Kimyo va kimyoviy texnologiya yutuqlari. XXXI jild. 2017. №14. –B.17-19.

2. Uz-Kor Gas Chemical. / [Elektron resurs]. - Kirish rejimi: URL: http://www.uz-kor.com (kirish: 11.01.2021).

ISSN 3030-3907

3. Orazimbetova G.J., Iskandarov M.I. Qoraqalpog‘istondagi yangi konlardan olingan xomashyo asosida yuqori silika modulli klinkerlarni sintez qilish va o‘rganish. // O‘zbek Kimyo jurnali, 2018, -№1, -B.3-9.
4. Usmonov B.X. O‘zbekistonning zamonaviy kimyo sanoati // Iqtisodiyot va jamiyat. 2018. №4. –B.658-660.

ISSN 3030-3907